NOVICE
gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. V Ljubljani v sredo 28. novembra 1855. List 95.

Poduk za gospodarje *),

kteri se pečajo z rejo kónj, zastran tega, kako naj se kobile za pleme in žrebéta redé in opravljajo, in kako naj se z njimi ravná, kakor tudi kako se naj napravljajo hlevi, ki so za-nje namenjeni.

I. Plemenjenje.

§. 1. Od reje kónj sploh in od njene koristnosti.

Reja kónj ni samo deržavi sploh in večjim posestnikom koristna, temuč tudi manjši kmetovavec, ki ima za svoje kmetovanje tudi le eno ali dve kobili, jih zamore v svoj dobiček rediti. S kobilami obdeljuje svoje polje in prevažva svoje pridelke, in to mu veliko hasne, žrebeta tacih kobil pa mu v malo letih dajo majhen kapital, ki si ga brez težave in z majhnimi stroški naredí. Pri tem pa še pešica klaje, ktero mlademu konjiču med tem daje, ko raste, in skerb, ki jo ima z njim, v prav dober dnar oberne.

Pa tudi, če se na to gleda, kako redí konje manjši kmetovavec, kteri dá v letu morda samo eno kobilo ubrejiti, je reja kónj bolj hasnovita, kakor pa v kobiliščih. Kmet redí žrebeta brez vsácega posebnega truda in brez posebnih stroškov, za kratek čas. Še časa ne zgubuje pri tem. Kobiliščem je pa treba velicih, drazih poslopij, posebnih čuvajev, velicih pašnikov; verh tega si morajo pa še drazih žrebcov kupovati. To pa dela zrejene konje bolj drage in razjeda zlo naloženi kapital, ali pa po primeri le prav majhne dohodke daje.

Manjši kmetovavci pa ne potrebujejo ne posebnega kapitala, ne poslopij ali posebnih čuvajev, in ker zamore vsako kobilo, ktero ima za svojo kmetijo, za pleme imeti, in deržava z velicimi stroški naj boljše žrebce redí, kterih se zamore kmet povsod brez vsega plačila poslužiti, mu tudi velicih stroškov ni treba terpeti, ktere posestnika kakega kobilišča zadenejo že v začetku, ako se hoče reje kónj na veliko lotiti.

Kadar si zamore kmetovavec na to vižo žrebeta prirediti, in ga veliko dnarjev ne stane, vsaj že zavoljo tega, ker mu ni treba nalašč kobil ali žrebcov za pleme kupovati, ravno tako ga stane tudi reja žrebeta po primeri le malo, in več ga gotovo ne zadene, kakor kar mora za boljšo pičo kobile o brejosti in dokler žrebe sesa, izdajati.

Ker v lepšem letnem času pod milim nebom živí, se živí na pašnikih, vertih in sterniših skorej zastonj, ker mu je le malo sena pokladati treba. Žrebe živí pozimi večidel od sirove piče; njena cena pa je v pravi primeri z žrebetovo ceno, ktero ima kmetovavec pričakovati, posebno v krajih, v kterih seno ni drago in se more le redko kdaj bolj drago prodajati.

Se vé, da je posebno na tem zlo ležeče, da kmetovavec take kobile redí, pri kterih smé kaj dobrega v zareji upati; praša se tedaj: kakošna mora kobila za pleme biti?

§. 2. Kakošna mora kobila za pleme biti?

Le dobro seme more dobro obroditi; to velja pri živalih kakor pri rastlinstvu. Ako hoče kdo upati, da mu bo kobila dobro žrebe storila, mora ona sama po mogočosti zdrava in krepka biti.

Prav navadno in posebno kmetje imajo krivo misel, da je vsaka kobila dobra za pleme, da mora dober žrebec vse poravnati in da zamore samo z njim se slabo pleme popraviti.

V tej krivi misli imajo kobile, ktere zavoljo popak niso več za prodajo, še dobre za pleme in brez premislika jih porabijo za to. Ali slaba zareja kmalo pokaže, kaj to veljá.

Gotovo je, da se žrebe po kobili in po žrebcu verže, in da dobí mladič enako materne napake kakor tudi dobre očetove lastnosti.

Zavoljo tega je pri c. k. deželnem žrebčarstvu postava, da se ne smé nobena kobila, ki ima kake napake, k cesarskemu žrebcu pripeljati. Nobena kobila se ne smé pripustiti, ktera ima kako napako, ktero zamore žrebe po nji dobiti. Posebno se tù sem še štejejo: kobile z debelimi, težkimi glavami, z oterpnjenimi ušesi, zalitimi vratovi, tesnimi persi, s preplošnjatim trebuhom, kakor tudi take, ktere so zadej višje kakor spredej, ktere imajo pretanke, previsoke nogé, ktere stojé kakor krave, s krakom (štihpajn), z mehurji na nogah, ktere imajo dolge binceljne, ali medvedje nogé ali sicer kake očividne popake. Kar farbo zadene, se samo brezaste in belo-podlasčine farbe ne smejo za pleme rabiti. Stare morajo biti najmanj štiri, in največ štirnajst let in ne smejo biti pod 14 pedí visoke.

§. 3. Izberanje boljših kobil za pleme.

Kdor hoče dobro zarejo dobiti in da se mu trud, ki ga je imel z rejo skorej cele štiri leta, s prodanjem žrebeta splača, naj samo dobre in take kobile ubrejiti daje, ktere nimajo nikakoršnih napak, so dobro rejene in v vsaki reči jake kobile. Take kobile bodo imele žrebeta, ki so že po rodu dobrega zerna in ktere bodo, ko se bodo pozneje za pleme rabile, še boljše pleme dajati mogle. Se vé, da je med navadnimi kmetiškimi konji tudi mnogo slabih in popačenih kobil; ali ravno te naj se nikakor ne rabijo za pleme, temuč boljše in naj boljše se morajo jemati, da se, kar ni za rabo, tudi na pozneje zarode ne zatrosi.

Pri cesarskih žrebčarjih zavračajo poveljniki sicer po postavi slabe kobile nazaj. Al druge domače žrebce k njim pušati, da bi le žrebe storile, bi bila velika napaka in slabo gospodarjenje, v ktero se bo dober kmetovavec toliko manj vdal, ker se taki žrebci, ktere imajo nekteri samo zavoljo dobička za to reč, zavoljo

*) C. k. ministerstvo notrajnih oprav je dalo pričujoči poduk po vsih deželah našega cesarstva razglasiti; podamo ga tedaj tudi mi svojim bravcem gospodarskega stanú po razglasu c. k. deželnega poglavarstva v Ljubljani. Vred.

tega zlo oslabé in omagajo, ker se prevečkrat spušajo. Verh tega so pa taki žrebci, dasiravno so veliki, težki in veliko obetajoči, vendar večidel popačene postave, oterpnjeni in mehki, nemorejo dosti prestati in k dobremu žrebetu pripomoči; še manj pa zamorejo popake kobil poravnati.

§. 4. Kakošne lastnosti naj ima za pleme kobila posebno?

Zavoljo tega bi bilo dobro, pri kobili na te-le lastnosti gledati:

Da je večje postave, naj manj 15 pestí visoka, ker se žrebe po velikosti matere verže. Konji posebne velikosti se vedno bolj drago prodajajo in se dajo za vsako rabo bolj obračati, n. pr. za toverništvo, za poljske opravila, za vožnjo. Majhnih kónj se tako ne bo nikdar zmanjkalo, ker marsikaj žrebeta zavera, da ne morejo rasti, kakor bi imeli.

Da je terdnega in krepkega mesa in kostí, dobro postavljena, posebno v sprednjem delu in da je v zadnjem delu primerno široka. Verh tega mora sploh zdrava biti in posebno zdrave spolovila imeti. Posebno se mora na take imenovane poerbljive popake gledati, ktere dobivajo mladiči od staršev, kakor: bolne očí, kolar, naduho, bolezni v kostéh in členih. Nagnjenje k tem boleznim preide na žrebeta že pri plemenjevanji.

Velicih (visokonožnih) tankoživotnih kobil ni jemati, večidel so njih žrebeta piškavčki.

Kobile okroglega, debelega, mastnega života, ktere imajo ljudje navadno za krepke, so prav dostikrat mehkužne in malo stanovitne, nasproti pa suhe kobile niso bolne ali slabotne. Prav dostikrat imajo veliko mleka in če jim sicer zobanje diší, obračajo vse svoje močí in sokove v dobro rejo svojega sadú, kteri potem krepkejši na svet pride, kakor pa žrebe dobro rejene kobile.

Ne smé se tedaj vselej po videsu soditi: ali je kobila za rabo ali je terdna in močna ali ne; to še le skušnja pokaže, in ta skušnja, ktera še le spriča, ali je kobila za pleme za kaj ali za nič, je pri plemenjenji velike cene, ker se dá samo od tacih kobil upati, ktere so za delo pripravne, močne in pri delu terdne, da bodo tudi enake žrebeta storile.

V kobiliščih, kjer redé kobile samo zavoljo plemena, je težko ali celo nemogoče, se tega prepričati. Kmet pa, kteri dela s svojo kobilo ne samo takrat, kadar je breja, ampak tudi, kadar ni breja, ima priložnosti dovolj, spoznati njeno dobroto ali njene napake. Mogoče mu bo tedaj, slabih in nepripravnih kobil se za pleme ne posluževati, če bi tudi sicer lepe bile.

Tudi na starost kobile je gledati. Pred četertim letom je ne vodi k žrebcu, ker zdaj še ni dorastla in sokov za svoj život potrebuje. Mladič od premlade kobile pa se ne more v njenem telesu tako popolnoma izgoditi, kakor v odrašeni. In na tem je za prihodnje plemenjenje veliko ležeče.

Kobile čez 14 ali 15 let stare so že prestare za pleme. Če se je pa že zgodilo, da so se 16 do 20 let stare kobile vbrejile in dobre žrebeta storile, je kaj silno redkega in ne more kot pravilo ali regeljca veljati. Beržeje se da od starega žrebca dobro žrebe upati, kakor od stare kobile.

Kobila, ktero je k žrebcu peljati, se mora res goniti. Da se kobila goni, se pravi, da ima goreče poželjenje se z žrebcom spariti.

Goni se le 30 do 36, k večjem 48 ur. Ne v začetku tega časa, ne proti koncu ni dobro, jo k žrebcu peljati. Treba je pravega časa čakati. Ta pa je takrat, kadar je perva huda poželjivost ji nekoliko odjenjala, pa vendar še nekoliko terpí. To je 15 do 20 ali 30 ur potem, ko se je pervi pot spazilo, da se kobila goni.

Kmetje se pogostoma pritožujejo, da se kobile, ktere so k žrebcu peljali, ne ubrejijo. Od kod pride to? Od tod, ker pravi čas zamudé, ne pa od tod, ker je, kakor pravijo, žrebec za nič. Premalo pazijo na kobile in marsikak neveden hlapec, kteri z njimi dela, ne pazi na te znamenja. Še le po tem, ko so te znamenja že dalj časa terpele in kobila že se goniti nehati ima, začnejo misliti, jo k žrebcu peljati, do kterega imajo pa še več ur hodá. Med tem jenja večidel kobila se goniti, in če tudi še žrebca k sebi pripustí, se vendar več ne ubreji.

Kadar je čas popolnoma zamujen, tudi vse znamenja minejo, da se kobila goni, in pokažejo se še le čez 8 ali 10 dni spet. In tako terpi to s ponehovanjem spomladanske mesce od Svečnice do Kresa, dokler ne mine to ali zavoljo ubrejenja in brejosti, ali pa tudi brez tega sčasoma.

Nektere kobile razodevajo celo leto nekoliko, da se gonijo, in ne samo v spomladanskih mescih. Take in kakor tudi vse tiste kobile, ktere se po gostem in močno gonijo, se prav težko ubrejijo; dostikrat še le potem, ko jo bil večkrat zaporedoma žrebec k njim spušen. Enako se vedejo tudi vse kobile, ktere se nikoli ne gonijo, in h kterim se po sili žrebec spuša, *leno in mlačno, se malokdaj ubrejijo in bolje je, tacih* za pleme ne imeti. (Dalje sledí.)

O sedanji dragini.

Dunajski vladni časnik „Oest. Corr.“ piše od sedanje dragine tole:

„Pritožbe zoper dragino se bolj ali manj glasijo po vsi Europi. Mi ne govorimo tukaj od tiste naravne dragine, ktera vstaja, kadar se tega ali unega več povžije; takošna dragina zna biti v naj večjem miru ravno tako, kakor v dobrih letinah, — je tedaj stanovitna.

Al dragina sedanja, ktera je res povsod zlo občutljiva, se nam zdí nadloga, ktera ne bo vedno ostala, ker večidel le izvira iz nestanovitnih vzrokov. Ti vzroki so: srednje ali celó slabe letine v Europi, vojska in z vojsko sklenjena prepoved izvožnje rusovskega žita. Dragina žita podraží vse drugo; če si mora ljudstvo drago kruha kupovati, ne more tudi noben delavec dober kup delati, in tako se podraží vsako blago, potrebno in nepotrebno.

Žalostno je, da je tako, — al ne moremo dostikrat ponavljati, da nobena vlada nima močí, odpraviti te nadloge. Pomanjšati jo more in to in uno storiti, da se lože terpí, postavimo, vožnino zlajšati. Da bi pa dalje segla, da bi prepovedala izvožnjo domačega žita, — da bi prisilila prodajo nakupičenih žitnih zalóg, — da bi za žito določila ceno, čez ktero se ne smé prodajati in da bi tako prosto barantanje overala, ne bo noben pameten od nje terjal, kteri le količkaj zapopade življenje tergovstva, zakaj znano je, da po takih prepovedih se zgodí ravno nasprotno tega, kar se doseči želí. Kupčija in barantija morate pravico imeti se prosto gibati; vlada se ne smé vtikati v moje in tvoje.

Toliko več pa zamorejo sedaj miloserčni posamezni ljudje ali miloserčne družbe dobrega storiti. Na Nemškem se ustanujejo družbe za dober kup živeža; enaka družba se napravlja tudi v Pragi, v Lvovu. Naj potrebniši živež nakupujejo one na debelo, tedaj bolj po ceni, in ga prodajajo potem brez dobička družinam, ki so se oglasile pri ti družbi in vložile kaj denarja. Če se pomisli, da revne ljudí dragina naj huje stiska, je namen tacih naprav očitno koristen“. —

Starozgodovinski pomenki.

O pomenu imen slavnih slovanskih mést Vineta in Jom — Jumna, in o izobraženosti starih Slavenov.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Sadaj razumemo, zakaj so si Indi Brahma-ta tudi z dvema glavama predstavljali, da tako nasprotne lastnosti v vsaki letni polovici očitajo, in zakaj ima dve ženi: lepo Sarasvati in černo Kadri, ktera mu je same demone rodila, — to je, po vsakdanjem sončnem zahodu pridejo temne černe noći.

Med sinovi ali avatarami Brahma-ta je pervi Dakša, kteri se je rodil iz Brahmatovega nožnega persta (Fusszehe), zato Dakša ali Takin = Zehe. Dakša izrazuje toraj božanstvo časa, zato v Bhavagat Purani stojí, da nima sinov, temoč petdeset hćer s Parasvati-jo, hćerjo Svayambhu-ta [1]). Svayambhu = Sobeslav pa je priime Brahmatovo. Teh 50 hćer se je omožilo: 27 jih je vzel Čandra bog mesca, kar 17 mesečnih konstelacij poznamlja [2]), 13 jih je vzel Kasyapa, kar pomeni: svetloličen, 7 pa Darma, bog pravice in kreposti.

Ena teh 50 Dakšovih hćer je bila Vineta, omožena s Kasyapa-tom, ki pa dolgo ni otrok dobila. Potoživša se proti svojemu možu, dobí od njega dvoje jajc, da bi ju izvalila. 5000 let je čakala, in ker ni še nič zvalila, eno jajce stare, in glej! še le na pol je bil sad v njem izobražen in v njem je ležal Arun, bog juterne zore.

Kaj nek ta mitologiška basen izrazuje? Tek sonca (Brahma) stvarja čas: leto, tedne, dneve in dobe dneva. Dakša je toraj mesečni bog, mesečno leto, kakor Brahma se v Uprehhatu velí sončno leto. Zato se piše od Dakšata, da je rodil 30 sinov, kteri pa so postali pušavniki in niso se plodili iz tistega vzroka, kakor črede Helia na Trinakrii [3]), ker bi drugači kalendar prišel v nered, ako bi ne imelo vsako leto primernega števila (gleichmässig) dnevov. Božanstvom časa pa so starci darovali koze, tako Heri Aegebolos (kozojedka) in Junoni Kaprotini ob kalendah (mladem mescu), ker koza je znamenje rodivne natorne moći. Lahko toraj razumemo, zakaj se je Dakša z kozlovo glavo obrazoval. Dakša je toraj stvaritelj noći in dneva. Njegova hći Vineta, omožena s Kasyapa-tom, kterega učeni Dorow ima za osebljeni „aetherdurchflossenen Himmelsraum“, je toraj božica rastečega dneva, kar se že iz njenega ploda, sina Aruna-ta, to je, Zormana — zornega božanstva — vidi, kterega so zategavoljo indiške basni za vozarja (Wagenlenker) boga Surya-sonca napravile.

Po novih 5000 let je Vineta iz drugega jajca rodila oria Garudha, na kterem Višnu jaše. Orel je v basnih vsih starih narodov znamenje sonca; mitologiška basen o rojstvu Garudha-ta od Vinete toraj izrazuje: „Dan se začenja s svitom (Vineta), po svitu pride zora (Arun), in še le po zori jarko sonce (Garudha)“.

Vineta je toraj božica rastečega dneva, svita pred zorom, in slavno mesto je po častji te božice dobilo svoje ime.

Resnico našega terdila pokrepčujete imeni mesta Vinete, pri Dancih in Skandinavcih navadne. Danci so to mesto imenovali Wolin, in Skandinavci Julin. Vali [4]) (beri Voli) je bil v nordiški mitologii bog rasteče dnevne svitlobe, toraj ravno to, kar Vineta [5]). Ravno to je bil Jul ali Juel [1]) pri Skandinavcih, kakor še danes skandinavski praznik Jula pričuje. Obhajajo pa ta praznik ob času naj dalje noći, to je, 24. decembra, zato se ta mesec tudi julski velí. Od te dobe pa začenja dan rasti, toraj je božanstvo Jul enako z božanstvoma Vali in Vineto, in tako se razjasnuje, zakaj so severni Germani Vineto imenovali Wolin in Julin. Vineta je toraj slovansko ime, ne pa Wolin, kakor so kteri mislili. Tudi ime mesta Jom ali Jumna je mitologiško.

V sanskritu pomeni vyoman firmamentum, coelum [2]), in Šiva ima priime Vyomaguesha, firmamenti dominus [3]). Pozna to besedo tudi letiški jezik, in sicer pomeni Jummals [4]) bog nebes. Pa tudi slovanski jo je ohranil v imenu mesta Jom, Jumna, in v imenu božanstva Akn Jom, ktero ime je Kolar (Staroitalija 229) na retransko-prilvicki podobi bral. Akn (Akon?) Jom je toraj Šiva Vjomaguesha, in akn je ali iz esha (sansk. sh = slov. k) ali pa iz sansk. akkâ = mati in akon toraj = oče. Da je korenika ak starim Slovanom znana bila, pričuje zgodovinsko ime slovanskega kneza Akamira [5]). Akn, Akon Jom [6]) pomeni toraj kar pomeni Jupiter, der Himmelsvater, in Jom, Jumna — mesto Joma ali Jova.

Novičar iz raznih krajev.

C. k. ministerstvo nauka je ukazalo, da v ljudskih šolah po kmetih naj se otroci zraven sadjoreje tudi v čbelarstvu podučujejo. — Sedanji minister kupčijstva je predelal novo postavo za obertnike in rokodelce in, kakor se sliši, se bo kmali razglasila. — V jetnišnicah našega cesarstva se bo železje jetnikom nekoliko zlajšalo; tudi se bo okoli oklepov na nogah podlaga naredila, da železje ne bo oškodovalo gležnov; enojno železje bo vprihodnje težilo le 17 lotov do 1 funta, dvojno pa od funta in 7 lotov do funta in 27 lotov za slabeje osébe; dosihmal je bilo od 2 do 4 funtov težko. — Vsi časniki se zdaj pomenkovajo od dragine cukra, kterega funt je pred malo mesci še 24 krajc. veljal, sedaj pa je poskočil na 36 kr. 40 let se ni kaj tacega slišalo. Pravijo, da slaba letina in pa huda kolera ste tega vzrok, da v tistih deželah, kjer se cukrena moka prideluje, je letošnji pridelk bil slabeji, in ker so angležki in holandiški véliki tergovci to berž zapazili, so pokupili vse zaloge in povišali ceno. Naj so že vzroki kakoršni koli, gotovo je to, da bomo mogli tudi to grenjkobo življenja pokusiti in manj sladčic vživati. V Berolinu so se že zlo sirupa prijeli namesto cukra. Od mnozih straní se ponavljajo zdaj svéti, naj bi več sladkorne pese sadili in iz nje več cukra narejali; nekteri pa celó priporočajo ga iz krompirja delati, ker krompir ima, kakor je znano, veliko štirke v sebi; iz 150 funtov štirke se dobí pa 100 funtov cukra na tako lahko vižo, da si veliko gospodarstvo samo lahko za svoje potrebe cuker nareja. Ljubi krompir! kaj boš še vse mogel biti! — Vendar je ta svèt veliko pametnejši memo tistega, ki smo ga te dní v „Presse“ brali, da naj bi se dragini mesa s tem skušalo v okom priti, da bi se za izrejo telét premije delile! Koliko tacih premij bi pač moglo biti in kolikšne?

---

[1]) Glej „Asiatische Originalschriften“ I. str. 104.
[2]) Niklas Müller „Glauben der Hindu“ stran 565.
[3]) Glej Homer „Odysse“ 12, 129.
[4]) Glej Vollmer „Mythol. Lexicon“ 2. Auflage, stran 77.
[5]) Celo ime očeta Vinetinega se je ohranilo v imenu polabsko-slovenskega roda Dokšani. „Heveldi, qui juxta Habolam fluvium et Doxani, Liubizzi“, piše Adam bremski (Adam Brem. 65 Lindenbruhov tekst). Kraj Mure, v lutomerski fari in v Medjimurji še se tudi nahajajo rodovine Dokša.

[1]) Glej Vollmer „Mythol. Lexicon“ 2. Auflage, stran 77.
[2]) Pott „Etymolog. Forschungen“ I., 100.
[3]) Amarasinha „editio Paulini“ stran 28.
[4]) Stender „Grammat. letica“ str. 262.
[5]) Glej Šafarik „Slav. Alterth.“ II. 193.
[6]) Iz tega imena se spet vidi, da je Kolar rune na prilvickoretranskih podobah dobro bral. Da bi se vendar izdalo njegovo v rokopisu dogotovljeno delo „Die Götter von Rethra“, ako ne drugači, saj s prostim popisom božanstev. V posebnem članku bom dokazal, da vse imena retranskih podob, kterih Kolar v svojem delu „Staroitalija“ omenja, so resnične, in toraj tudi podobe, o kterih autentičnosti še zmiraj niso vsi učeni prepričani. Pis.

da bi res naganjale gospodarje k temu in res kaj pomagale! Če nima gospodar klaje in pa dnarja, s čim bo redil teleta in kako dolgo? Današnji „terž. čas.“ je o tem resnično besedo izgovoril. — Trije angležki oficirji še zmiraj nakupujejo po Ogerskem konje za armado v Krim; zbirajo se vsi v Peštu in odtod jih vsaki teden pošiljajo v Krim. — Od vojske nimamo nič povedati. — Tiste rusovske družine, ki so imele samostojne brambovske kardela biti, se vverstujejo zdaj v navadno armado. — Govorí se, da se v Petrogradu zdaj posvetujejo, kako bi se dal vès narod rusovski, to je, vsi za vojsko sposobni možki, za vojsko napraviti. — V Krimu je zdaj Francozov 140.000, Angležev 40.000, Sardincov 18.000, Turkov 15.000, v vsem skupaj tedaj 213.000; kar je francozke armade, gré, razun Zuavov in čete ptujcov, vsa domú na Francozko in namesto nje pride nova; garde so že šle in sliši se, da jih bo cesar Napoleon slovesno sprejel in gostil. Ker je tudi sardinski kralj prišel 23. dan t. m. v Pariz, se bojo tudi njemu na čast napravljale mnoge slovesnosti. — Sliši se, da si zdaj belgijansk kralj prizadevuje za mirno spravo. — Od Canroberta se še nič prav ne zvé, kaj je opravil pri švedskem kralji. — Že nekterikrat omenjena „zamaknjena“ v Monakovem, kteri je ondašnji višji škof prepovedal nje burke, je začela potem pismeno razglašati svoje preroštva; ko so ji unidan škof tudi to prepovedali, se je prederzna babura očitno oglasila s tem spisom: „Kaj pa, če bojo kedaj začeli duhovi iz mene govoriti; — ktera moč bo tem duhovom usta zavezala?“ Iz tega se pač očitno vidi, kam človeka tako zmešani možgani pripravijo. — V Londonu je bila ta mesec taka silna megla, da se po ulicah niso mogli vozovi peljati in po reki Temsi ne ladije; tatovi so kradli zunaj štacun razpostavljeno blago opoldne. — Od 10. t. m. se piše iz Carigrada, da se je zima že tam popolnoma začela.

Náglica se rada kazni.

(Konec.)

32. Pustiva to; naj misli vsak, kar hoče,
Kaj zgodilo se ž njima je, ne vem,
Scer to in uno se mi zdi mogoče;
In če primerjati to zgodbo smem
Z dogodki, ki so lastne našim dnem,
Bi pravo vedil reči že gotovost,
Al se bojim zameriti ljudem,
Ki porečejo: gerda ta njegovost!
Odgrinjati skrivnosti take, je sirovost!

33. Sirovost! kaj je to, kaj to pomeni?
„Ne kuhan“— vsak, ki misli prav, poreče,
„Zato peč obložite bolj s poléni,
Al ne s sirovimi, ki iz njih teče,
In podpihajte, če goreti neče“.
Al ta sirovost tega ni pomena.
Ta ogenj naš ne skuha in ne speče,
Drug ogenj je, drug pisker, druga rena,
Drug kuhar, druga voda, druge derva in poléna.

34. Sirov si: če se vedeš po naravi,
Če kar na jezik pride, govoriš,
Besede le po miselni razstavi
Izrekaš in izrazov ne meniš
Kakor kupec cekine in drobiž;
Če praviš, da ni lepa, ženski gerdi,
Če dvomiš al nasprotno govoriš,
Kedar ti neverjetnega kaj terdi,
Če čela tak ne merdiš kot ga ona merdi;

35. Sirov si: če se kužek ti ne smili,
Če ga ne gladiš, božaš, ne — kušuješ,
Kedar mu prav kaj ni, da reva cvili,
Al zraven se prederzneš in zdihuješ,
Ko od človeškega mučenja čuješ;
Sirov si: če — al takih „če“ je sila,
Je toliko da, če jih zapisuješ,
Ti bode zmanjkalo poprej černila,
Kakor se takih „če“ posoda izpraznila.

36. Kam pač človeka misli zanesó!
Kaj je mišljenje, misel kaj, premišljanje?
Nekaj kar bistrí in kalí okó,
Kar dela nam pri belem dnevu sanje,
Jasní temnó, temní jasnó in žanje
Zasrambo večidel in kes in žal,
Nepokoj, dvome, bledno homotanje;
Le beri kar je Platon nasanjal,
Al kar na voljni list je Hegel načečkal.

37. Naj toliko bo dosti v pervem spevu,
Da mi za druge tudi kaj ostane,
In tudi dež je nehal; ali dnevu
Zapadni žarki od zahodne strane
Postavljajo svetíti dalj obrane,
In ti ne pojdeš danes več od tod,
Prenočil tukaj bodeš. — „Kakor kane“.
Ne ne! ne boš se dvigal več na pot,
Tema je in ne vidi se ne kam ne kod.

38. In cerkve zvedil nisi še začetka,
Za kar pozvedal vendar si in prašal;
Večer je dolg, ne kratka pripovedka,
Ker tek besed besede bo nanašal,
Da snutek pravljenja se bo narašal
In pravljica več spevov bo imela,
Ker ti z natančnostjo ne bom odlašal;
Al zdaj počiva malo za čas jela,
Da bova po večerji z novega začela.

39. Ker še povedati imam ti mnogo,
Najpred o zlosti rudarja Zelenca,
Ki je oskrunil bil gospó ubogo,
Ki vidil si jo bledo kakor senca
Oropano devištvenega venca
Pred kratkem v gradu Heminem z gospodom“. —
O hudodelstvu tega zaslepljenca,
Ki je z življenjem in življenja plodom
Zaslužil kazen stokrat sto Gomór in Sódom.

40. Žadela ga je šiba sodbe božje,
Obesila sta Hemina ga sina,
Al počivalo zlostno ni orožje,
Tovarše tega vražjega zlobina
Ostrupila je zlobe gadja slina,
Umorili so mlada gospodiča,
K' je gnala naglica ju do pogina.
Al taka je navada že hudiča,
Da zlost na zlost valiti se ne naveliča.

41. Očeta ta umor hudo razkači,
Nabere vojske, rudarje premaga;
Kar boj jih smerti koj ne poenači,
Kar ne odnese jih osoda blaga,
Po begu od kervave smerti praga,
Jih vjete med pojedino pokolje,
Da doletí jih plača dosti draga,
Razmeče jih okrog na plano polje,
In orli gostovali so se dobre volje.

42. Ta naglica začnè ga grozno gristi,
Več nima ga domá pokoja, mira,
Podá se v Rim, da grehov se očisti,
Ojstro se pokoré svoj dolg opira,
In dalje zmiraj dalje vest ga tira,
In v svete mesta v Palestini roma,
Tam najde konec serčnega prepira,
Al ko se verne na Koroško koma,
Umerje v Loki, preden prišel je do doma.

43. In Hema — brez otrok, brez moža, vdova,
Pohlevna v božjo voljo se je vdala.
„Gospodova sem dekla, naj njegova
Zgodí se sveta volja!“ tak je djala,
In kar imela je, vse Bogu dala,
Zidala cerkve, kloštre vstanovila,
Nazadnje sama nuna je postala
Kerškega kloštra opatica mila,
Kjer se iz tega v bolji svet je preselila. —

44. Poslušal jaz sem Kračmanov Matija,
Ko pravile so Drobtince *) to povest,
Polasti moja se je domišljija,
In gre jo po navadi v verze plest,
V šopke različnih rož po tri na šest,
Le da se nekaj malo je zmotila
In šla za kratek čas na oder sest,
Sicer je venček s ternjem spet ovila,
Kakor že tudi večkrat je poprej storila.

45. Zato pa grajajo, da tako čudno
Razmatram svet in pa ljudí na zemlji,
Da vkupaj z dobrodetnim nepriljudno
Se meša v mojega jezika kremlji,
In raste sad in strup na enem štremlji.
Postavil Bog me je na svet rekoč:
Poglej ga, kakor je, tako ga jemlji,
Postani človek, na človeško moč!
Postal sem človek, vidil dan sem, vidil noč.

46. Ni angelj ne hudič za mene človek,
Le da nekteri gornjimi so bliže,
In drugi da za čednosti so covek
Neobčutljivi kar na čudne viže,
Prijatli tistim bolj, ki njih so niže,
In spet, ki ni jim to ne uno mar,
Ki čednost jih, gnjusoba jih ne briže,
Ki Bogu zdaj dajó molitev v dar
In berž potem kadijo satanov oltar.

47. Velikrat čulo moje je uhó
Človeka, ki sem dobro ga poznal,
En del ljudí soditi kaj hudo,
In drugi del ga je pa spoštoval.
En del očitno je o njem lagal;
Kaj meni bilo je tedaj verjeti?
Kateri del ga je obrekoval?
Zakaj hoteli so ga ti ukleti?
Pozvem! da mirno v zlosti jim ni dal živeti.

48. Al morem jaz zato, da svet je tak?
Al hočete, da naj laží raznašam,
In to, kar zna za neresnico vsak,
Kar res ni, to naj trobim in oglašam,
Kar dobro ni, za dobro naj raztrašam?
O vem to, da očí resnica kolje!
Al bilo bi morbiti, to vas prašam,
Za me in pa za ljubi rod moj bolje;
Da naj podam se k farizejem dobre volje?!

M. Kračmanov.

*) Glej „Drobtince“ 1854.

Pogovori vredništva.

Gosp. J. O. P. v Gr.: Spis smo prejeli in ga bomo natisniti dali. Hvala! Sporočilo zastran „Nov.“ listov bomo oskerbeli. — Gosp. K. M. v Adm.: Smo prejeli in bomo natisniti dali. Hvala! — Gosp. S. Š. na D.: Hvala lepa! Bomo začeli natis prihodnje leto, ker v tem letu bi ga ne mogli doveršiti.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.